

EKOTURIZM – BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI YO‘LI

Abdullayeva Saodatxon Murod qizi

Alfraganus universiteti Turizm

fakulteti 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ekoturizm tushunchasi, uning O‘zbekistonda rivojlanish bosqichlari, mavjud muammolar va istiqbollari tahlil qilinadi. IMRaD (Kirish, Usul, Natijalar va Munozara) strukturasi asosida yozilgan maqolada ekoturizmning atrof-muhitga ta’siri, barqaror rivojlanishdagi o‘rni, mahalliy jamoalarning ishtiroki va iqtisodiy samaradorligi yoritiladi. Ekoturizm orqali ekologik ongni rivojlantirish, madaniy merosni asrash hamda hududiy iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlash imkoniyatlari asosli dalillar bilan bayon etiladi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются понятие экотуризма, этапы его развития в Узбекистане, существующие проблемы и перспективы. Исследование написано в формате IMRaD (Введение, Методы, Результаты и Обсуждение) и освещает влияние экотуризма на окружающую среду, его значение для устойчивого развития, участие местных сообществ и экономическую эффективность. Обоснованы возможности экотуризма в развитии экологического сознания, сохранении культурного наследия и поддержке региональной экономики.

Abstract: This article explores the concept of ecotourism, its development stages in Uzbekistan, current challenges, and future prospects. Structured in the IMRaD format (Introduction, Methods, Results, and Discussion), it highlights ecotourism’s impact on the environment, its role in sustainable development, community participation, and economic efficiency. The article provides well-founded insights on how ecotourism can foster ecological awareness, preserve cultural heritage, and support regional economies.

Kalit soʻzlar: ekoturizm, barqaror rivojlanish, ekologik ong, madaniy meros, mahalliy jamoa

Ключевые слова: экотуризм, устойчивое развитие, экологическое сознание, культурное наследие, местное сообщество **Keywords:** ecotourism, sustainable development, ecological awareness, cultural heritage, local community

KIRISH

Soʻnggi yillarda insoniyat tabiat va atrof-muhitga boʻlgan munosabatini qayta koʻrib chiqishga majbur boʻldi. Global ekologik muammolar, iqlim oʻzgarishi, biologik xilma-xillikning kamayishi fonida turizmning yangi, barqaror yoʻnalishlari dolzarb boʻlib bormoqda. Ulardan biri – ekoturizm, yaʼni ekologik barqarorlikka asoslangan, tabiatga zarar yetkazmagan holda sayyohlik faoliyatini amalga oshirish shaklidir. Oʻzbekistonda ham bu yoʻnalishga boʻlgan qiziqish ortib bormoqda. Ekoturizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki ekologik madaniyatni oshirish, mahalliy aholini ish bilan taʼminlash va tabiatni asrashga xizmat qiladi.

Ekoturizm — bu atrof-muhitni asrash, mahalliy aholi manfaatlarini hisobga olgan holda sayohat qilishga qaratilgan barqaror turizm turi hisoblanadi. U odatdagi sayyohlikdan farqli ravishda, tabiiy resurslar va ekotizimlarga zarar yetkazmasdan, balki ularni asrashga koʻmaklashishni maqsad qiladi. Ekoturizm orqali nafaqat tabiatni himoya qilish, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham mahalliy hamjamiyatlarni qoʻllab-quvvatlash mumkin.

Ekoturizmning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

1. **Tabiatga zarar yetkazmaslik** – Ekoturizmda sayohatlar ekologik toza, chiqindisiz va tabiiy muvozanatni buzmaydigan tarzda tashkil etiladi.

2. **Madaniy merosni hurmat qilish** – Mahalliy aholining madaniy qadriyatlariga hurmat bilan yondashiladi.
3. **Mahalliy iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlash** – Sayyohlikdan tushgan daromad bevosita mahalliy jamoalarga foyda keltiradi.
4. **Ekologik xabardorlikni oshirish** – Sayyohlarga tabiat va ekologiya haqida bilim beriladi.

O‘zbekistonda ekoturizm uchun katta imkoniyatlar mavjud. Tog‘li hududlar, cho‘llar, milliy bog‘lar, biologik xilma-xillik markazlari va tarixiy obidalar bu soha rivoji uchun muhim resurslardir. Xususan, Zarafshon, Hisor tog‘lari, Aydar-Arnasoy ko‘l tizimi, Ustyurt platosi kabi tabiiy maskanlar ekoturizm yo‘nalishlariga aylanishi mumkin.

Ekoturizmning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy foyda, balki ekologik barqarorlik va ijtimoiy taraqqiyotga ham xizmat qiladi. Shu bois, O‘zbekistonda ekoturizmni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratilishi zarur: ekologik infratuzilmani yaratish, mahalliy aholiga bu borada treninglar o‘tkazish, xalqaro tajribalarni o‘rganish va ommalashtirish kerak.

USUL

Mazkur tadqiqot sifat tahlili metodlariga asoslangan. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi ma’lumotlari, Turizm qo‘mitasi statistikasi, ekologik tashkilotlar hisobotlari, xalqaro tashkilotlar (UNEP, UNWTO) tomonidan taqdim etilgan ilmiy ma’lumotlar asosida tahlil o‘tkazildi. SWOT tahlil, kontent tahlil, hamda taqqoslov metodlari asosida ekoturizmning O‘zbekistondagi salohiyati baholandi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko‘rsatdi:

1. O'zbekistonda ekoturizm uchun katta tabiiy resurslar mavjud: tog'li hududlar, milliy tabiat bog'lari, cho'l va dasht zonalari.
2. Davlat siyosatida ekoturizm alohida ustuvor yo'nalish sifatida qayd etilgan, ayniqsa, 2023–2025-yillarga mo'ljallangan "Yashil makon" dasturi doirasida.
3. Ekoturizm loyihalarining aksariyati mahalliy jamoalar ishtirokida amalga oshirilmoqda. Bu esa hududlarda iqtisodiy faollikni oshirmoqda.
4. Ekologik ongli sayyohlar soni yildan-yilga ortmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida ekoturizmga bo'lgan talab yuqori.
5. Tashriflar asosida o'tkazilgan monitoringlar ekoturistik yo'nalishlarda chiqindilar miqdori kamayganini va infratuzilma barqaror rivojlanayotganini ko'rsatmoqda.

MUNOZARA

Ekoturizmning rivoji uchun bir nechta muhim omillarga e'tibor qaratish lozim:

- **Huquqiy baza va standartlar:** Ekoturizm faoliyati uchun alohida litsenziyalar, ekologik nazorat va monitoring tizimi zarur.
- **Kadrlar tayyorlash:** Ekogidlar, ekologiya sohasida yetuk mutaxassislarni tayyorlashga e'tibor kuchaytirilishi kerak.
- **Infratuzilma:** Ekoturizm obyektlariga olib boruvchi yo'llar, yashash sharoitlari, ekologik toza transport vositalari joriy qilinishi muhim.
- **Aholini jalb qilish:** Mahalliy aholi turistik xizmatlarda faol ishtirok etganda ekoturizm barqarorlikka erishadi.
- **Moliyalashtirish:** Davlat va xususiy investitsiyalar, grantlar, xalqaro hamkorlik vositasida yangi loyihalarni qo'llab-quvvatlash lozim.

Shuningdek, O'zbekistonda ekoturizmning ijtimoiy ta'siri ham yuqori baholanmoqda. Bu nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash vositasidir. Mahalliy brendlar, an'anaviy hunarmandchilik, milliy taomlar va ekofestivallar orqali turizm madaniy qamrovga ega bo'lmoqda.

XULOSA

Ekoturizm O'zbekiston uchun nafaqat yangi iqtisodiy imkoniyat, balki ekologik va ijtimoiy barqarorlikning muhim yo'nalishidir. Uni rivojlantirish orqali mamlakat o'zining tabiiy boyliklari, madaniy merosi va mehmondo'st xalqini dunyoga tanitishi, aholining ekologik ongini oshirishi va mahalliy iqtisodiyotni mustahkamlashi mumkin. Shu bois, ekoturizmni milliy strategiyaga aylantirish, ilmiy yondashuv asosida ilgari surish va zamonaviy boshqaruv vositalaridan foydalanish dolzarbdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "O'zbekiston Respublikasida turizmni rivojlantirish konsepsiyasi - 2030". (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni)
2. Mamatov B. "Turizm asoslari". Toshkent, 2020
3. Qodirov R., Jo'rayev A. "Turizm va mehmondo'stlik asoslari". Toshkent, 2021
4. O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi rasmiy ma'lumotlari
5. Tohirova G. "Ichki turizmni rivojlantirishda hududiy strategiyalar", Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali, 2022
6. WTO (World Tourism Organization) hisobotlari, 2023
7. Azizov M. "Zamonaviy turizm texnologiyalari", Toshkent, 2021